

การสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : บ้านปะคำสำโรง ตำบลตุมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2

Building Local Wisdom Media Innovation for Sustainable Development :
A Case Study of Pakamsamrong Village, Toomyai Sub District, Kumuang District,
Buriram Province Phase 2

สุจิตรา ยางนอก¹
Sujitra yangnok

¹ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Social Development Program Faculty of Humanities and Social Sciences

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโทรทัศน์สู่สาธารณะ 2) ศึกษากระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านปะคำสำโรง ตำบลตุมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษาเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การอภิปรายกลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโทรทัศน์สู่สาธารณะ ประกอบด้วย ตัวโน้ต อัตเสียงทำนอง วิดีทัศน์ การขับเคลื่อนสู่สาธารณะผ่านรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มอนุรักษ์มโหรีที่บ้านปะคำสำโรง 2) กระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สร้างความตระหนัก โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กับกลุ่มอนุรักษ์มโหรีที่บ้านปะคำสำโรง และ องค์การบริหารส่วนตำบลตุมใหญ่ และ 3) สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลสำเร็จการขับเคลื่อนกิจกรรม ประเมินความพึงพอใจ ประเมินการรับรู้จากผู้รับชมการแสดงและผู้ว่าจ้าง

คำสำคัญ : นวัตกรรม, สื่อชุมชน, สื่อสาธารณะ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The purposes of this research were 1) to make public a media relation for an innovation of Mahoree, 2) investigate the procedures of publication of local wisdom innovation, and 3) summarize the learning lesson of people involved for sustainable development and research of community innovation media. This is a case study of Pakhamsamrong Village, Tummyai Sub District, Khumueang District, Buriram Province. This research is a Participatory Action Research (PAR). The qualitative data were collected

through in-depth interview, group discussion, and participatory observation from a sample group selected by using purposive sampling method while the qualitative data were collected by using questionnaires. The sample group was selected from the study area population. The results showed that 1) The innovation media consisted of musical notes, vinyl, name cards, brochures, videos, websites, a TV Show on Thai PBS TV called The Real life is More Than a Play: “The Mahoree Life”, and the basic information of the Pakhamsamrong Village local Mahoree conservation group, 2) the procedures for publicizing the innovation media included raising the awareness by signing the Memo of Understanding (MOU) with the people involved between Buriram Rajabhat University Academic Service Officer with Pakhamsamrong Village local Mahoree conservation group and Tumyai Sub District Administrative Organization, and 3) Summarizing the lessons with the people involved for sustainably developing and researching the community media innovation which included lesson learned distilling for evaluating the success of the activities, a satisfaction assessment, and a perception assessment of the audience and the employers.

Keywords: Innovation, Community Public Media, Local Wisdom, Sustainable Development

บทนำ

การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาในด้านความเจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เน้นความเจริญทางวัตถุจนเกิดผลร้ายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จึงเกิดแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาใหม่ โดยเปลี่ยนวิธีการพัฒนา โดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งในยุคปัจจุบัน การพัฒนาส่วนหนึ่งได้นำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาฟื้นฟู ส่งเสริม อนุรักษ์ โดยผ่าน คำบอกเล่าเรื่องราว การละเล่น ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุน เชิดชูเกียรติ ให้การยอมรับประชาชนชาวบ้าน จะทำให้เกิดความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง บ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวนครัวเรือน 152 หลังคาเรือน ด้านประเพณีเด่นๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีรดน้ำคำหัวหน้าผู้สูงอายุ ด้านภาษา พุทธภาษาเขมร ด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่าการอนุรักษ์ ถ่ายทอด ฟื้นฟู การละเล่นดนตรีพื้นบ้าน การแกะถอดโน้ตเพลงกันตรึมในวงมโหรีเริ่มเลือนลางหายไป ด้วยปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกเริ่มเข้ามา ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่าง ได้เลือนหายไป แต่ภูมิปัญญามโหรีชาติพันธุ์เขมรในหมู่บ้าน ยังคงมีคุณค่า ควรแก่การฟื้นฟูและสืบทอดต่อไป พุทธทางสังคมด้านภูมิปัญญามโหรีที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การจัดทำโครงการนวัตกรรมมโหรีภูมิปัญญาสร้างสุขตำบลตูมใหญ่ โดยชุมชนท้องถิ่นร่วมคิดร่วมวางแผนผ่านเวทีค้นหาตัวชี้วัดในโครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขจังหวัดบุรีรัมย์ ปีงบประมาณ 2552 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก (สสส.) ผลที่เกิดขึ้นเกิดความร่วมมือในการประสานแผนงานการขับเคลื่อนงานสุขภาวะระหว่างกลุ่ม “มโหรีบำบัด” ในการเข้าไปขับเคลื่อนงานของสถานีอนามัยในพื้นที่ผสมผสานระหว่างการบรรเลงวงมโหรีและเพลงพื้นบ้าน การร่ายรำมาใช้ในการบรรเลงมโหรีบำบัด นับว่าเป็นการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ๆ จากความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดร่วมกันของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างคุณค่าภูมิปัญญามโหรี เชื่อมกับการกระบวนการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมชุมชนบูรณาการแบบองค์รวมสร้างนวัตกรรมมโหรีเขมรภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพึ่งพาตนเองตามภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม โดยมีฐานคิดจากการดำเนินการวิจัยในระยะแรก ต่อยอดแนวคิดระยะที่สองดำเนินโครงการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : บ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2 เพื่อนำผลจากการวิจัยไปขยายผลต่อยอดหนุนเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญามโหรีเขมรสู่การพึ่งตนเองในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์วัตรกรรมโหรีสู่สาธารณะ
2. เพื่อศึกษากระบวนการเผยแพร่วัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อสรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยวัตรกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มุ่งเน้นให้กลุ่มอนุรักษ์โหรีพื้นบ้าน ชุมชน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การวางแผนปฏิบัติการสร้างวัตรกรรมภูมิปัญญาโหรีท้องถิ่นบ้านปะคำสำโรง ประกอบด้วยการวิจัยดังนี้ คือ 1) พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชนบ้านปะคำสำโรง ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นักวิจัยชุมชน ผู้อาวุโสที่คนในชุมชนเคารพ นับถือ ภูมิปัญญาโหรี ผู้นำชุมชน เด็ก เยาวชน ประชาชนบ้านปะคำสำโรง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น 2) ข้อมูลบริบทชุมชน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ 2.1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนและการก่อเกิดกลุ่มอนุรักษ์โหรีปะคำสำโรงและข้อมูลพื้นฐาน เก็บรวบรวมจากผู้อาวุโสที่คนในชุมชนเคารพ นับถือ ภูมิปัญญาโหรี ผู้นำชุมชน ประชาชน และเอกสารต่างๆ ในชุมชน 2.2) ข้อมูลแนวทางการพัฒนาและการสร้างวัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาโหรีชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการสร้างวัตรกรรม แนวความคิดสำคัญ เป้าหมายในการพัฒนาและการสร้างวัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาโหรีชุมชนท้องถิ่น โดยการสร้างทุนในสังคม เก็บรวบรวมจากผู้อาวุโสที่คนในชุมชนเคารพ นับถือ ผู้อาวุโส ภูมิปัญญาโหรี ผู้นำชุมชน ประชาชน เด็กเยาวชน นักศึกษา และประชาชนบ้านปะคำสำโรง 2.3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของคนในชุมชน กับมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง 2.4) ค้นหาคำความรู้ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งแนวทางหรือวิธีการสร้างวัตรกรรมภูมิปัญญาโหรีท้องถิ่น ด้วยทุนทางสังคม จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์วัตรกรรมโหรีสู่สาธารณะ และรูปแบบที่เหมาะสมในการ

เผยแพร่วัตรกรรมสื่อโหรีภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) จัดเวทีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อประยุกต์ใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในการสร้างวัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาโหรีท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ องค์การบริหารส่วนตำบลตมใหญ่ เข้าร่วมในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างวัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาบ้านปะคำสำโรงอย่างยั่งยืน 4) จัดเวทีสรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลสำเร็จการดำเนินโครงการวิจัย ด้วยเครื่องมือวิจัย เทคนิค After action review (AAR) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการสนทนากลุ่มกับผู้อาวุโส ผู้นำในหมู่บ้านกลุ่มอนุรักษ์โหรีพื้นบ้าน กลุ่มนางรำ และผู้เกี่ยวข้องในประเด็นวิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิผู้รู้มีประสบการณ์งานวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานและการใช้วัตรกรรมสื่อชุมชนด้วยภูมิปัญญาโหรีพื้นบ้านอย่างต่อเนื่องในอนาคต ประเมินผลความพึงพอใจผู้ชมการแสดง ผู้ว่าจ้าง และประเมินการรับรู้ผู้ชมกิจกรรม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น เนื่องจากเทคนิคสามเส้ามีจุดกำเนิดจากการวิจัยเชิงคุณภาพและ ใช้เพื่อเสริมความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์วัตรกรรมโหรีสู่สาธารณะ

1.1 การจัดทำ ตัวโน้ต พบว่า เกิดการจัดประชุมตัวแทนผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาวงมโหรี ครู นักเรียน ตัวแทนเจ้าหน้าที่ อบต.ตมใหญ่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ชาวบ้าน ร่วมกับ นักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ค้นหารูปแบบที่เหมาะสมพัฒนาสร้างวัตรกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเข้าถึงง่ายและเผยแพร่สู่สาธารณะได้ข้อสรุปร่วมกัน ในการจัดทำตัวโน้ต เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ดนตรีมโหรีพื้นบ้านดังกล่าวของ นายบุญมี ตีร์รัมย์ ผู้ประสานงานวงมโหรีว่า ได้กล่าวว่า “สิ่งที่ทางสมาชิกวงมโหรีอยากจะได้มากที่สุด

ก็คือตัวโน้ตสำหรับเพลงที่เล่น เพื่อที่จะได้ตีพิมพ์เพลงเหล่านั้นเอาไปให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้และสืบทอดต่อไป” จากคำพูดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนเกิดการตื่นตัวที่จะอนุรักษ์ดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ภายหลังจากงานวิจัยได้สร้างความตระหนักแล้ว ทำให้ชาวบ้านมองเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านร่วมกัน จึงเกิดแนวคิดร่วมกันจัดทำตัวโน้ตไว้สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมเกิดการรวมกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านประชาสำโรง โดยมีการตัดชุดการแสดงให้นักดนตรีที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของวงมโหรีบ้านประชาสำโรง จนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.ตุมใหญ่) เห็นความสำคัญของชุมชนที่สามารถจัดการองค์ความรู้ดนตรีมโหรีพื้นบ้านจึงได้ติดต่อวงมโหรีบ้านประชาสำโรงไปแสดงในวันสงกรานต์และวันผู้สูงอายุประจำตำบล เข้าร่วมแสดงในงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบล วงมโหรีเริ่มมีชื่อเสียง มีคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมาติดต่อไปงานบุญประเพณีงานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานชกมวยเป่าปี่ไหว้ครูก่อนชกมวยบ้าง เป็นต้น ประกอบกับการที่มีครูภูมิปัญญาหมโหรีพื้นบ้านประชาสำโรงได้เสียชีวิตด้วยความชราภาพไป คือ พ่อโล๊ะ ดัดตนรัมย์ อายุ 84 ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความเชี่ยวชาญดนตรีด้าน ฉิ่ง ฉาบ ชลุต และพ่อแสวง คงน้ำ อายุ 80 ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความเชี่ยวชาญดนตรีด้านปี่เล็ก จึงทำให้ผู้วิจัย และนักวิจัยชุมชน สนทนาพูดคุยร่วมกันโดยมีการตั้งใจพินิจว่า “หากมีครูภูมิปัญญาหมโหรีท้องถิ่นเสียชีวิตไป ตามความชราภาพบ่อยขึ้น แนวโน้มอนาคตดนตรีมโหรีพื้นบ้านอาจจะต้องสูญหาย” จากประเด็นการสนทนาพูดคุยกับนักวิจัยชุมชน ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหากไม่มีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร อาจส่งผลต่อการสูญหายของภูมิปัญญาดนตรีมโหรีพื้นบ้าน จึงได้นำปัญหาไปแลกเปลี่ยนสนทนาพูดคุยร่วมกับอาจารย์สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จนได้เกิดการเชื่อมโยงกับโครงการบริการวิชาการแก่สังคมด้านสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีงบประมาณ 2557 โดยจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่าง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศูนย์บริการวิชาการ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บุรีรัมย์ กับ กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน บ้านประชาสำโรง และองค์การบริหารส่วนตำบลตุมใหญ่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2557 เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้บริการวิชาการและวิจัยรับใช้สังคมบนฐานความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นในการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า ภาคภูมิใจมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนบ้านประชาสำโรงและท้องถิ่นตำบลตุมใหญ่ มีความตระหนักถึงความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมโหรีพื้นบ้าน ส่งเสริมบทบาทผู้นำด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตนเอง การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมจัดทำตัวโน้ตวงมโหรีพื้นบ้านประชาสำโรง โดยความร่วมมือของสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาช่วยเสริมหนุนการจัดทำตัวโน้ต พร้อมอนุเคราะห์ห้องบันทึกเสียงถอดตัวโน้ตสาขาวิชาดนตรี อาคาร 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผลที่เกิดขึ้น พบว่า เกิดการถอดตัวโน้ต จำนวน 5 เพลง ได้แก่ โน้ตเพลงพายเรือ โน้ตเพลงแห่ช้าง โน้ตเพลงตาแก้วแขนหัก โน้ตเพลงสร้อยโคก และโน้ตเพลงรำแม่ผัด เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 การได้ถอดตัวโน้ตเพลงครั้งนี้จึงสามารถตอบสนองความต้องการของวงมโหรีและชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังคำบอกเล่า ของนายบุญมี ดิเรรัมย์ ผู้ประสานงานวงมโหรีพื้นบ้านประชาสำโรง ที่กล่าวว่า “เมื่อก่อนเวลาละเล่นมโหรีเพลงที่เล่นนั้นไม่มีตัวโน้ตเป็นการเล่นแบบวิธีการสัมผัส มันจึงมีความยากแก่การที่จะให้คนที่ไม่เป็นเลยมาฝึก ซึ่งสมาชิกวงมโหรีที่สามารถละเล่นได้เพราะมีความชำนาญซึ่งสืบสานต่อจากครูเพลงที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้มาทำวิจัยถอดตัวโน้ตเพลงวงมโหรีถือว่าคุ้มค่าได้สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้” ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านและชุมชน ผู้วิจัยค้นพบว่า กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน และชาวชุมชนมีความตื่นตัว ให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน และการฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน ต้องการบันทึกข้อมูลชุมชนตนเองไว้ให้ชนรุ่นหลังไว้สืบสาน

1.2 อัตเสียงทำนองบันทึกเสียง พบว่า จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย ตัวแทนผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ภูมิปัญญาวงมโหรี กลุ่มนางรำ ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน ร่วมกับ นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

และ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ต่อยอดจากการถอดตัวโน้ต เพลงคันทารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างนวัตกรรมสื่อ ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ข้อสรุปร่วมกัน คือ การอัดเสียง ทำนองบันทึกเสียง เหตุผลประการสำคัญในการบันทึกเสียง เพลงวงมโหรีพื้นบ้านครั้งนี้ เนื่องจากมีครูภูมิปัญญามโหรี พื้นบ้านปะคำสำโรงได้เสียชีวิตด้วยความชราภาพไป คือ พ่อ โส๊ะ ดัดตนรัมย์ อายุ 84 ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความ เชี่ยวชาญดนตรีด้าน ฉิ่ง ฉาบ ขลุ่ย และ พอแสง คงน้ำ อายุ 80 ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความเชี่ยวชาญดนตรี ด้านปี่เล็ก จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัย กลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญามโหรี และผู้เกี่ยวข้องในชุมชนร่วมกันคิดเสนอแนวทางขับเคลื่อน หากไม่มีการบันทึก ทำงทำนองไว้ ภูมิปัญญาดนตรีอาจจะ สูญหาย จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มวิเคราะห์ร่วมกัน นาง บุญชื่น บุผาชัย สมาชิกกลุ่มนางรำ และบุตรสาวของพ่อ โส๊ะ ดัดตนรัมย์ ครูภูมิปัญญามโหรีที่ได้เสียชีวิตไป ได้กล่าว ขึ้น “ถ้าไม่มี การบันทึกไว้ อนาคตดนตรีมโหรีพื้นบ้านของ เยาวชนหายไป” นายบุญช่วย ดัดตนรัมย์ สมาชิกวงมโหรี กล่าวเสริมในเวทีสนทนากลุ่มย่อยว่า “การเล่นมโหรีบ้าน เยาวชนปัญหาที่ว่าเพลงที่เขาเล่น มันมีมีตัวโน้ต มันยาก การ เขียนชื่อบุคคลเล่นตั้งแต่เด็กน้อยแต่ก็เล่นบ่เป็น ทำได้แค่ ตีกลองกับตีฉิ่ง ผู้ใหญ่บางคนถ้าไม่ให้มาเขียนก็ทำไม่ได้ยาก เพราะต้องทำงานหนัก บ่ค่อยมีเวลา ถ้าเขามีตัวโน้ตไว้ จะเป็นการดีในการสืบทอดได้หลาย” จากคำพูดดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านเกิดความตระหนักที่อนุรักษ์รักษา ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านบ้านปะคำสำโรงเพราะอายุคนสมัย เริ่มเปลี่ยนตามกระแสโลกาภิวัตน์ เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อย สนใจและให้ความสำคัญกับดนตรีพื้นบ้าน มีบ้างแต่เป็นส่วน น้อย จะมีบ้างก็ลูกหลานของภูมิปัญญามโหรีเอง ประกอบ กับความชอบและสนใจในจังหวะ ทำนองของดนตรีแบบ นี้ยังมีน้อย เด็กเยาวชนไปสนใจดนตรีแนวใหม่ๆ มากขึ้น และการใช้เวลาในการฝึกซ้อม ความยากง่ายของประเภท ดนตรีแต่ละชนิด ทำให้เด็กเยาวชนเกิดแรงจูงใจในการร่วม สร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนและสืบทอดลดน้อยลงไป ผู้ใหญ่ วัยกลางคน ถ้าให้มาเรียนมโหรีพื้นบ้านเพื่อสืบทอดไว้ก็ ทำได้ลำบากเนื่องจากต่างคนก็ต่างมีงานทำไม่ค่อยมีเวลา มา เรียนรู้กับภูมิปัญญามโหรีพื้นบ้าน การอัดเสียงทำนองบันทึก เสียงไว้จึงทำให้ชุมชนเข้าถึงง่ายและนำไปใช้ได้สะดวก ผู้วิจัย

จึงมองหองค์กรหน่วยงานที่จะใช้องค์ความรู้ศาสตร์ด้าน ดนตรีถอดตัวโน้ต จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการ สร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดทำตัวโน้ต จากนั้นผู้วิจัย จึงได้ประสานความร่วมมือจากอาจารย์ประจำสาขาวิชา ดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ ได้แก่ อาจารย์วิระยุทธ พรหมดิราช อาจารย์ ธนเสฏฐ์ ชั้นพิภพ และอาจารย์เชาวฤทธิ์ ชาคำไฮ โดยให้ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีมีส่วนร่วมเป็นผู้ช่วยเตรียมเครื่อง ดนตรี และห้องบันทึกเสียงอนุเคราะห์ห้องบันทึกเสียงเพลง สาขาวิชาดนตรี และนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมเก็บ ข้อมูลพื้นฐานนักดนตรีวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2558 ณ อาคาร 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์ ผลที่เกิดขึ้น พบว่า เกิดการบันทึกเสียงจำนวน 5 เพลง ได้แก่ เพลงพายเรือ เพลงแห่ช้าง เพลงตาแก้วแขน หัก เพลงสร้อยโคก และเพลงรำแม่เมด ซึ่งลักษณะทำนอง เพลงเหล่านี้จะเป็นเพลงบรรเลง หมายถึง เพลงที่ใช้ดนตรี ล้วนๆ ไม่มีการร้องหรือเจริญประกอบดังคำบอกเล่าของ นายช่วย ดัดตนรัมย์ สมาชิกวงมโหรี ที่กล่าวว่า “เพลง พายเรือ เพลงตาแก้วแขนหัก เป็นเพลงที่เล่นช่วงเวลาที่ ว่างหลังฤดูเก็บเกี่ยวสมัยก่อน ชายหนุ่มในชุมชนเล่นเพื่อ จีบสาว หรือเพลงตาแก้วแขนหัก เป็นเพลงที่เล่นเพื่อความ สนุกสนานเพลิดเพลิน รื่นรมย์ บันทึกลงใจ สำหรับเพลงสร้อย โคก เป็นเพลงที่แสดงถึงความโศกเศร้า สำหรับเพลงแห่ ช้างไม่มีเนื้อร้อง เป็นการบรรเลงดนตรีอย่างเดียว นำมาใช้ บรรเลงในขบวนแห่ตามงานบุญประเพณี และเพลงรำแม่เมด เป็นเพลงที่ใช้ประกอบพิธีด้านเกี่ยวกับความเชื่อศาสนา หรือ ในพิธีเชิญครู อาจารย์ ให้มาร่วมในพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะ ของเพลงจะมีทำนองและจังหวะกำหนดเป็นแบบแผน ไม่มี บทร้อง เป็นการบรรเลงดนตรีอย่างเดียว” การบันทึกเสียง เพลงครั้งนี้ ชุมชนมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ประยุกต์พัฒนาทำนองเพื่อบรรเลงให้เกิดจังหวะทำนอง รูปแบบใหม่ๆ ส่งผลต่อกลุ่มนางรำวงมโหรีได้นำเพลง ที่ อัดเสียงไปซ้อมเล่น เพื่อใช้แสดงร่วมกับวงมโหรีได้ง่าย มีความสะดวกมากขึ้น จึงมีความสอดคล้องตรงตามความ ต้องการของวงมโหรีและชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังคำบอก เล่า ของนางดวงใจ ดัดตนรัมย์ และนางขวัญใจ แฉล้มรัมย์ สมาชิกกลุ่มนางรำวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง ที่กล่าวว่า “เดิมที เวลากลุ่มนางรำซ้อมรำ ต้องอาศัยวงมโหรีมาละ

เล่นแสดงสดให้จังหวะทำนอง ซึ่งใช้เวลาและนักดนตรีบางท่านมีอายุมากแล้ว จึงเกิดความเมื่อยล้ากว่าจะซ้อมเสร็จ การได้บันทึกเสียงเพลงทำให้สามารถที่จะนำกลุ่มนางรำมาแสดงช่วงเวลาไหนก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงกลุ่มนักดนตรีที่จะละเล่นให้ทำนอง การบันทึกเสียงช่วยทำให้ง่าย สะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมซ้อมรำได้ดี” จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการถ่ายทอด บันทึก เรียนรู้ ไว้หลายรูปแบบ เช่น การบันทึกเสียง การถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และความตระหนักให้มองเห็นคุณค่าของรากเหง้าของชุมชน จนนำไปสู่ผลการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.3 เกิดการขับเคลื่อนสู่สาธารณะ รายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนมโหรีภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านปะคำสำโรง มีแนวคิดต่อยอดมาจากทุนในสังคม เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ทุนมนุษย์ ได้แก่ แกนนำและผู้นำธรรมชาติมีความเข้มแข็งมีความรู้ความสามารถมีความมุ่งมั่นตั้งใจ เสียสละ และทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงกับผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่มีเครือข่ายการทำงานทางสังคม สามารถเชื่อมประสานให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโจทย์วิจัยและตอบสนองความต้องการของชุมชนและกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งทุนมนุษย์นั้น ถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยให้การขับเคลื่อนกิจกรรมที่ได้ดำเนินโครงการนวัตกรรมมโหรีภูมิปัญญาสร้างสุข ตำบลตุมใหญ่ เมื่อปี 2552 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ผู้วิจัยในขณะนั้นทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้ประสานงานโครงการได้ผลักดัน ชุมชน ท้องถิ่น ขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมคิด วางแผนรูปแบบการดำเนินงาน และมีข้อสรุปร่วมกันว่าจะนำกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงไปแสดงถ่ายทอดดนตรีบำบัดจิตอาสาให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังฟังเพื่อบำบัดสภาวะคลายความเครียด ระหว่างรอตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลตุมใหญ่ ทั้ง 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านกรูด และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านโนนเจริญ ซึ่งแสดงทุกวัน

อังคาร และวันพฤหัสบดีของต้นเดือน จากกิจกรรมครั้งนั้น นักวิจัยร่วมกับสมาชิกวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงเกิดแนวคิดต่อยอดการขับเคลื่อนวงมโหรีพื้นบ้านสู่สาธารณะ โดยผู้วิจัยได้ประสานกับโรงพยาบาลบุรีรัมย์ ติดต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลซึ่งได้มอบหมายฝ่ายประชาสัมพันธ์ประสานงานกับวงมโหรีบ้านปะคำสำโรง เพื่อทำการแสดงที่ศาลาพักญาติผู้ป่วย ในวันที่ 7 สิงหาคม 2558 จึงเกิดกิจกรรมการแสดงดนตรีมโหรีบำบัดเพื่อสุนทรีย์ภาพสุขภาพะบ้านปะคำสำโรง ณ ศาลาพักญาติผู้ป่วย โรงพยาบาลบุรีรัมย์ จากกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการแสดงผ่านเครือข่ายออนไลน์ เช่น YouTube และ Facebook มีเครือข่ายสื่อสาธารณะอีสานใต้ (นายพธาวุธ ไวรวิจันกุล) ได้นำไปเผยแพร่ต่อและ ผู้ผลิตรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร Thai PBS ทีวีได้ชมการแสดง มองเห็นถึงคุณค่าและองค์ความรู้ของมโหรีชมรมผ่านกระบวนการวิจัย จึงเกิดความสนใจที่ผลิต “มโหรีชีวิต” ผู้วิจัยยังคงพบว่า ลักษณะเด่นที่ดึงดูดให้ผู้ชมได้เกิดความสนใจประการหนึ่งคือ จังหวะ ทำนอง ทั้งเพลงช้า และเพลงเร็วของวงมโหรี ลักษณะการเป็นเครือข่ายดีกันของกลุ่มนักดนตรี เกิดความเป็นกลุ่มและการทำงานเป็นทีม และมีกลุ่มนางรำร่วมแสดง มีสมาชิกนางรำที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวภูมิหลังของมโหรีชาติพันธุ์ชมรมแห่งบ้านปะคำสำโรงได้ดี คือ นางดวงใจ ดัดตนรัมย์ เธอสามารถเล่าถึงประวัติความเป็นมา พัฒนาการกลุ่ม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการเล่น ทำนองเชื่อมโยงกับวิถี ความเชื่อและพิธีกรรมของวัฒนธรรมพื้นถิ่น ประกอบกับการเป็นลูกสาวคนเล็กครูภูมิปัญญามโหรี (พ่อโส๊ะ ดัดตนรัมย์) ซึ่งได้เสียชีวิตด้วยความชราภาพไปแล้ว ได้ซึมซับมีความผูกพันกับการเล่นดนตรีมโหรีตั้งแต่สมัยเยาว์วัย และมีพี่น้องเป็นนักดนตรีมโหรีตามรอยบิดาผู้เป็นครูภูมิปัญญามโหรี และเครือข่ายที่เป็นนักดนตรีมโหรีชมรมด้วยเช่นกัน จากการวิเคราะห์กลุ่มและบุคคล คุณสุพงค์ จิตต์เมือง และคุณเยาวเรศ กตัญญูเสริมพงศ์ เจ้าหน้าที่ภาคสนาม ผู้ผลิตรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร Thai PBS จึงเกิดแนวคิดสร้างสื่อตัวละครจากสมาชิกนางรำวงมโหรี โดยให้ นางดวงใจ ดัดตนรัมย์ เดินเรื่องเข้าสู่ มโหรีภูมิปัญญาพื้นบ้านปะคำสำโรง บนฐานข้อมูลจากงานวิจัย การถ่ายทำดำเนินการอยู่ 2 ระยะ จนเกิดการผลักดันเสริมหนุนให้ วงมโหรีเป็นส่วนหนึ่งของรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน

“มโหรีชีวิต” Thai PBS ทีวี ได้สำเร็จ และได้ออกอากาศผ่านสถานีโทรทัศน์ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 20 ธันวาคม 2558 เวลา 21.10 น. ทางช่องสถานีโทรทัศน์ Thai PBS นอกจากนี้คุณสุพงศ์ และคุณเยาวเรศ เจ้าหน้าที่ภาคสนาม Thai PBS ทีวี ได้ส่งลิงก์โปรโมท มโหรีชีวิต จากหน้าเพจรายการเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ในวงกว้างต่อไป ผลที่เกิดขึ้นพบว่า นักดนตรี กลุ่มนางรำ วงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำเร็จได้รับการยอมรับจากผู้ชมการแสดงความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นร่วมกัน ผู้ชมการแสดงบางท่านได้ลุกขึ้นมารำตามทำนอง จังหวะร่วมด้วย และบางคนติดต่อเบอร์โทรศัพท์ผู้ประสานงานวงมโหรีไว้เพื่อว่าจ้างไปแสดงที่หมู่บ้านตนเองในเขตอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้มอบเงินสนับสนุนเป็นสวัสดิการวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำเร็จ จำนวน 2,000 บาท ในส่วนรองผู้อำนวยการโรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้ติดต่อวงมโหรีไปแสดงช่วงงานปีใหม่ที่เขตอำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ และแนะนำให้มาแสดงทุกวันศุกร์ที่ลานศาลาพักญาติผู้ป่วย โรงพยาบาลบุรีรัมย์ สำหรับนางดวงใจ ดัดตนรัมย์ สมาชิกกลุ่มนางรำวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำเร็จ ซึ่งเป็นตัวละครเดินเรื่อง ในรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” Thai PBS ทีวี กล่าวว่า รู้สึกภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา มโหรีสู่วงกว้าง มีคนรู้จักทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้จัดสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งนำเสนอสรุปบทเรียนการดำเนินโครงการวิจัยการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยให้ข้อมูลภาพรวมกับทีมจัดทำสื่อวีดิทัศน์ มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบประเด็นการทำสื่อ และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินวิจัย ซึ่งมีประเด็นจากการดำเนินโครงการวิจัยและการถอดบทเรียนการทำงาน ประกอบด้วย ความเป็นมาของพื้นที่วิจัย การตัดสินใจเลือกพื้นที่ โจทย์ขณะนั้นคืออะไร ทำไมถึงเลือกพื้นที่นี้ มีแรงจูงใจอย่างไร มีระเบียบวิธีวิจัยอย่างไร วิธีการได้ข้อมูล ทำอย่างไร ชูพลังความรู้ด้านภูมิปัญญา ทำเนียบข้อมูลพื้นฐานกลุ่มนักดนตรีวงมโหรี โน้ตเพลง คติชน/ความเชื่อ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างไร ภาคีเครือข่ายเกี่ยวข้องอย่างไร ข้อค้นพบ เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ กลุ่ม ชุมชน อย่างไร การเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมด้านอาชีพ การสืบสานองค์ความรู้สู่เยาวชน การพัฒนาต่อยอด ศูนย์เรียนรู้ ห้องเรียนธรรมชาติ

ฉากแรกของการจัดทำวีดิทัศน์เริ่มจากเสียงมโหรี ปูพื้นก่อนทำวิจัย เป็นต้น โดยคณะผู้จัดทำ ได้แก่ นายพราวุธ ไวรวัจนกุล เครือข่ายสื่อสาธารณะอีสานใต้ มาหนุนเสริมด้านการเขียนบทสคริปเพื่อจัดทำวีดิทัศน์ มีศิษย์เก่าสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน และสาขาวิชาการพัฒนาสังคม นายสุรศักดิ์ วิเศษนคร นางสาวสุนทรี กอนโรสง ช่วยเหลือด้านการถ่ายภาพและฐานข้อมูลวงมโหรี นายทรงพล บุญล้อม ช่วยเหลือด้านการถ่ายภาพตัดต่อวีดิทัศน์ ในส่วนนายอภิวัฒน์ ชาลีวรรณ และ นางสาวธันชพร สุขเสริม คอยช่วยเรื่องบันทึกเสียงประกอบวีดิทัศน์

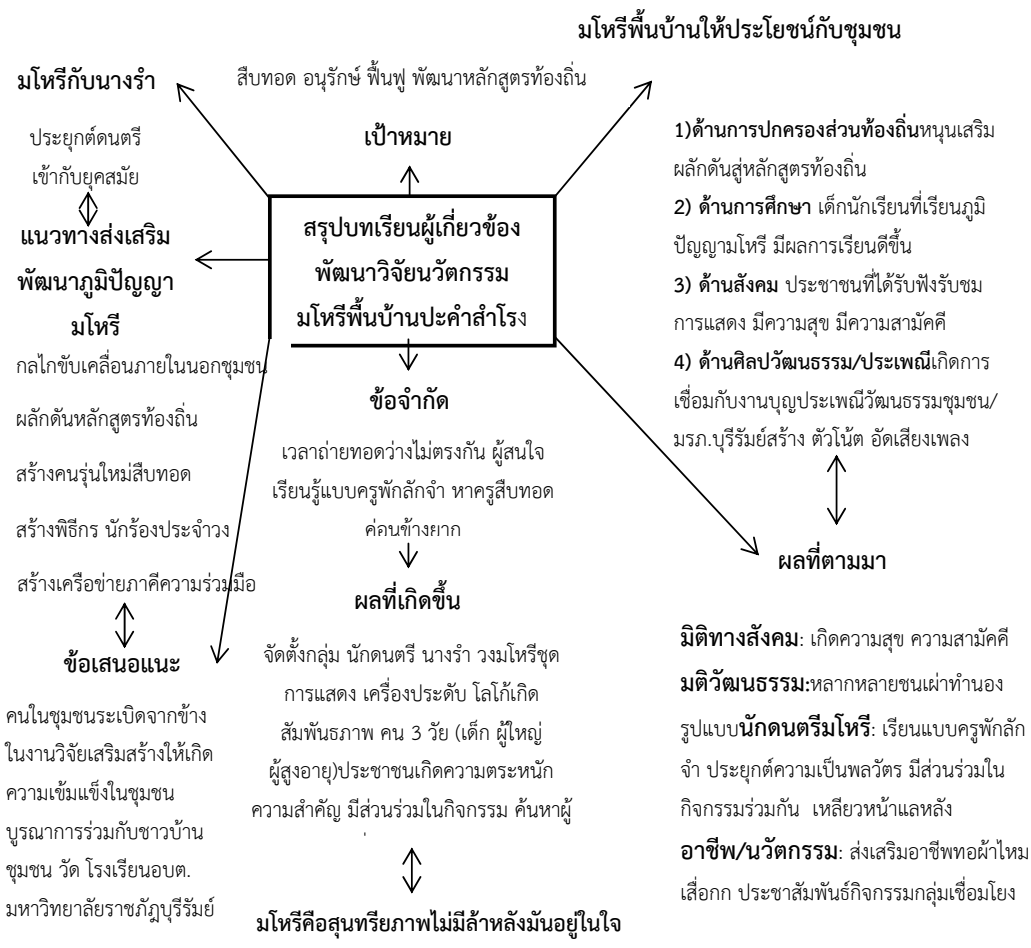
2. กระบวนการเผยแพร่นวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้วิจัยได้บูรณาการวิจัยร่วมกับการบริการวิชาการแก่สังคม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ผลักดันให้เกิดการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศูนย์บริการวิชาการสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กับ กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน บ้านปะคำสำเร็จ และ องค์การบริหารส่วนตำบลตมใหญ่ และจัดเวทีการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหัวข้อ “**ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับดนตรีพื้นบ้านวงมโหรีด้วยวิถีพอเพียง**” ภายใต้โครงการบริการวิชาการแก่สังคมด้านสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพอเพียง บ้านปะคำสำเร็จ ตำบลตมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีผู้เข้าร่วมเวที ประกอบด้วย ผู้วิจัย อาจารย์ นักศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ แกนนำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน ครู นักเรียน โรงเรียนบ้านปะคำสำเร็จ และ กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำเร็จ จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มวิเคราะห์ร่วมกัน นายบุญมี ดีรัมย์ ผู้ประสานงานวงมโหรีพื้นบ้านได้กล่าวขึ้น “**มโหรีคือ ตัวตน และคุณค่าของชุมชน**” ในการเล่นมโหรีแต่ละครั้งผู้สูงอายุจะมีความสุขที่ได้เล่นมโหรีให้กับคนอื่นฟัง ทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านหรือว่าคนที่อยู่นอกชุมชนเวลาที่ทำงานต้องไปแสดงข้างนอก ชาวบ้านในแถบนั้นทุกคนต่างมีความภูมิใจในวงมโหรีของตัวเองเป็นอย่างยิ่ง มโหรีจึงเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของหมู่บ้าน เราต้องอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมนี้เอาไว้ให้ได้นานที่สุด เราจะทำอย่างไรที่จะ

สร้างความงดงามนี้ให้เป็นรายได้เกิดขึ้นจากมโหรี วงมโหรีพื้นบ้านมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวตามชาติพันธุ์เขมร ทั้งเพลงจังหวะช้าและจังหวะเร็วผู้คนที่เข้ามาชมมาฟังก็เกิดความประทับใจเห็นความสำคัญจึงอยากจะอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้เรียนรู้สืบไป จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการสร้างความตระหนักร่วมกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ทำให้ประชาชนทุกส่วนฝ่ายเกิดความตระหนักมองเห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.ตุมใหญ่) เล็งเห็นความสำคัญด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่นได้สนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล จำนวน 20,000 บาท เพื่อให้วงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงนำไปจัดซื้อเครื่องดนตรีตามความต้องการเสริมการเล่นให้เกิดความสนุก จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเกิดความตระหนักร่วมกันทุกส่วนฝ่ายข้างต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือในด้านการนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน คณะกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง และชุมชนได้มีโอกาสไปแสดงในโอกาสต่างๆ เช่น เผยแพร่วีดิทัศน์สื่อชุมชนภูมิปัญญามโหรีท้องถิ่นในงานประเพณีวัฒนธรรมชุมชน การแสดงเวทีลานวัฒนธรรมถนนพระราชมงคลกิ่งสตรีจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 วันที่ 23 สิงหาคม 2557 และ ครั้งที่ 2 วันที่ 13 กันยายน 2558 กิจกรรมการแสดงกลุ่มนางรำในงานวันแม่แห่งชาติ วันที่ 12 สิงหาคม 2558 ณ โรงเรียนบ้านปะคำสำโรง ตำบลตุมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การเผยแพร่วีดิทัศน์สื่อชุมชนภูมิปัญญามโหรีท้องถิ่นผ่านโครงการหน่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุข สร้างรอยยิ้มให้ประชาชนตำบลตุมใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ วันที่ 26 สิงหาคม 2558 การแสดงลานวัฒนธรรมวิถีคนอีสานใต้ ราชภัฏบุรีรัมย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กิจกรรมการแสดงดนตรีมโหรีบำบัดเพื่อสุนทรียภาพสุขภาพะบ้านปะคำสำโรง วันที่ 7 สิงหาคม 2558 ณ ศาลาพักญาติผู้ป่วยโรงพยาบาลบุรีรัมย์ และการเผยแพร่ผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ ตามสถานที่สำคัญทั้งในชุมชน เช่น ศาลาประชาคมหมู่บ้าน บ้านประธานกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน วัด โรงเรียน และภายนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อบต.

ตุมใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์มโหรีสู่สาธารณะ ประกอบด้วย ตัวไนต์ อัดเสียง ทำนอง ไวเนล นามบัตร โบชัวร์ วิดีทัศน์ เว็บไซต์ Facebook YouTube ออกอากาศรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน และผลการวิจัยที่ได้ยังได้รับการปรับปรุงข้อมูลและเสนอเป็นบทความทางวิชาการ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการสู่ชุมชนท้องถิ่น ในโอกาสต่างๆ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นอีกด้วย

3. สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาวิจัย
นวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษา พบว่า 1) จัดเวทีถอดบทเรียนร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้จัดเวทีถอดบทเรียนร่วมกัน เพื่อประเมินผลสำเร็จการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยเทคนิค (After Action Review : AAR) และสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการสนทนากลุ่มกับผู้อาวุโส ผู้นำในหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน กลุ่มนางรำ และผู้เกี่ยวข้องในประเด็นวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมีประสบการณ์ด้านการสรุปบทเรียนงานวิจัยเชิงพื้นที่ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัฬห และ อาจารย์อุทิศ ทาหอม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า เกิดการประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกระดับโดยนักกรณีตัวอย่างที่สำเร็จเป็นแนวทางการใช้วีดิทัศน์สื่อชุมชนด้วยภูมิปัญญามโหรีพื้นบ้าน 2) การประเมินความพึงพอใจ (ผู้ชมการแสดง/ผู้ว่าจ้างแสดง) และประเมินการรับรู้โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา รวมจำนวน 121 คน สรุปได้ดังนี้ คือ 2.1) ผลการประเมินค่าเฉลี่ยด้านความคิดเห็นความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่เข้าร่วมชมการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและแปรความหมายด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D) โดยกำหนดค่าความหมายจากค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้ 0.01-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด, 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจระดับน้อย, 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจระดับปานกลาง, 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจระดับมาก, 4.51-5.0 หมายถึง ความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยภาพรวม พบว่า กระบวนการเผยแพร่วีดิทัศน์สื่อชุมชนภูมิปัญญา (มโหรี) ท้องถิ่น ได้สอบถามความพึงพอใจของผู้ชม ที่ได้รับชมกิจกรรมเลือกสุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 121

คน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.20 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.80 และวิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการแสดงมีการละเล่นเป็นเอกลักษณ์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) นางรำมีทักษะการพ้อนรำแสดงร่วมเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43) และ นักดนตรีมีทักษะความสามารถถ่ายทอดได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) ซึ่งโดยภาพรวมความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการแสดงดนตรีมโหรีเพื่อสุนทรียภาพกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน บ้านปะคำ สำโรงอยู่ในระดับมากทุกข้อ (2.2) ผลการประเมินการรับรู้ประชาชนผู้รับชมสื่อประชาสัมพันธ์มโหรี โดยการสอบถาม รวมจำนวน 186 คน พบว่าการละเล่นวงมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง มีคนรู้จักเป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 81.18 ทำให้คนรับรู้แนวคิดกรมมโหรี โดยเลือกผ่านช่องทางสื่อกิจกรรมพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 78.49 ความสำเร็จของวงมโหรีภูมิปัญญาท้องถิ่นมีจำนวนการแสดงเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์สืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านปะคำสำโรงในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ควรอนุรักษ์ไว้ต่อไป และชักชวนเด็กวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมและยังทำให้คนรุ่นใหม่รู้จักการละเล่นของวงมโหรี และ 2.3 ผลการประเมินของผู้ว่าจ้างวงมโหรีที่มีต่อความพึงพอใจต่อการแสดงเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของวงมโหรีบ้านปะคำสำโรงในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสอบถามผู้ว่าจ้าง รวมจำนวน 11 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ (ผู้ว่าจ้าง) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการแสดงดนตรีมโหรีเพื่อสุนทรียภาพอยู่ในระดับมาก การถอดบทเรียนร่วมกันเพื่อประเมินผลสำเร็จกิจกรรมการวิจัย สรุปรวมได้ดังนี้

แผนผังที่ 1 สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องพัฒนาวิจัยนวัตกรรมมโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง
ที่มา : พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2559

อภิปรายผล

1. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมมโหรีสู่สาธารณะ พบว่า มีข้อค้นพบที่โดดเด่นจากงานวิจัย คือ

1.1 การจัดทำ ตัวโน้ต งานวิจัยได้เน้นการมีส่วนร่วมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่ ภูมิปัญญาวงมโหรี ครู นักเรียน ตัวแทนเจ้าหน้าที่ อบต.ตุมใหญ่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ชาวบ้าน ร่วมกับนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยและค้นหารูปแบบที่เหมาะสมพัฒนาสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำตัวโน้ต เป็นการสืบสานและอนุรักษ์ดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ดังคำกล่าวของนายบุญมี ตีรัมย์ (สัมภาษณ์, 2558) ได้กล่าวว่า “สิ่งที่ทางสมาชิกวงมโหรีอยากจะได้มากที่สุดก็คือตัวโน้ตสำหรับเพลงที่เล่นเพื่อที่จะได้ตีพิมพ์เพลงเหล่านั้นเอาไปให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้และสืบทอดต่อไป” จึงทำให้ผู้วิจัย และนักวิจัยชุมชนสนทนาพูดคุยร่วมกัน โดยมีการตั้งโจทย์ว่า “หากมีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเสียชีวิตไป ตามความชราภาพบ่อยขึ้น แนวโน้มอนาคตดนตรีมโหรีพื้นบ้านอาจจะต้องสูญหาย” จากประเด็นการสนทนาพูดคุยกับนักวิจัยชุมชนทำให้ผู้วิจัยพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากไม่มีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร อาจจะส่งผลกระทบต่อสูญหายของภูมิปัญญาดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงได้นำปัญหาไปแลกเปลี่ยนสนทนาพูดคุยร่วมกับอาจารย์สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จนได้เกิดการเชื่อมโยงกับโครงการบริการวิชาการแก่สังคมด้านสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีงบประมาณ 2557 จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่าง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศูนย์บริการวิชาการ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กับ กลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้าน บ้านปะคำสำโรง และ องค์การบริหารส่วนตำบลตุมใหญ่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2557 เกิดการถอดตัวโน้ต จำนวน 5 เพลง ได้แก่ โน้ตเพลงพายเรือ โน้ตเพลงแห่ช้าง โน้ตเพลงตาแก้วแซนทักโน้ตเพลงสร้อยโคก และโน้ตเพลงรำแม่มด เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 จึงสามารถตอบสนองความต้องการของวงมโหรีและชุมชนได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ประชาชนใน

ชุมชนเกิดการตื่นตัวที่จะอนุรักษ์ดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ภายหลังจากงานวิจัยได้สร้างความตระหนักแล้ว ทำให้ชาวบ้านมองเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านร่วมกัน จึงเกิดแนวคิดร่วมกันจัดทำตัวโน้ตไว้สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย การจัดทำ ตัวโน้ตเป็นนวัตกรรมสื่อพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกศินี จุฑาวิจิตร (2548) สื่อดังกล่าวได้มีบทบาทในการพัฒนาวงมโหรีพื้นบ้าน สามารถยกตัวอย่างได้คือ สื่อได้มีบทบาทในการผดุงรักษาวินัยธรรมและการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งได้มีความสอดคล้องกับคำบอกเล่าของคำบอกเล่าของนายบุญช่วย ดัดตนรัมย์ (สัมภาษณ์, 2558) ที่ได้กล่าวว่า วงมโหรีพื้นบ้านเขมร มีเอกลักษณ์ ที่โดดเด่นเฉพาะตัว มีทำนองที่น่าสนใจไม่ว่าจะเป็นทำนองเพลงช้าหรือว่าทำนองเพลงเร็ว ผู้คนที่ได้เข้ามาชมมาฟังก็เกิดความประทับใจเห็นความสำคัญมากขึ้น เราต้องอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมนี้เอาไว้ให้ได้มากที่สุด งานวิจัยยังได้สนับสนุนกับแนวคิดของพระมหาสุทิตย์ อาภากร (2548) ที่ได้กล่าวว่า นวัตกรรมมีความหมายหลากหลายขึ้นอยู่กับการประยุกต์ใช้ ในกิจกรรมการเรียนรู้ของศาสตร์นั้นๆ นวัตกรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน 1.2 อัดเสียงทำนองบันทึกเสียงมโหรี พบว่า เหตุผลประการสำคัญในการบันทึกเสียงเพลง วงมโหรีพื้นบ้านครั้งนี้ เนื่องจากมีครูภูมิปัญญามโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงได้เสียชีวิตด้วยความชราภาพไป คือ พ่อโละ ดัดตนรัมย์ อายุ 84 ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความเชี่ยวชาญดนตรีด้าน ฉิ่ง ฉาบ ขลุ่ย และ พ่อแสวง คงน้ำ อายุ 80 ปี ปี เสียชีวิต เมื่อปี 2558 มีความเชี่ยวชาญดนตรีด้าน ปีเล็ก จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มวิเคราะห์ร่วมกันนางบุญขึ้น บุผาชัย สมาชิกกลุ่มนางรำ และบุตรสาวของพ่อโละ ดัดตนรัมย์ ครูภูมิปัญญามโหรีที่ได้เสียชีวิตไปได้กล่าวขึ้น “ถ้ามี การบันทึกไว้ อนาคตดนตรีมโหรีพื้นบ้านของเฮาคงเสียหายไปจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัย กลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญามโหรีและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนร่วมกันคิดเสนอแนวทางขับเคลื่อน หากไม่มีการบันทึก ทำนองไว้ ภูมิปัญญาดนตรีอาจจะสูญหาย จะเห็นได้ว่าการบันทึกเสียงเพลงเป็นสื่อนวัตกรรมที่เข้าถึงง่าย ส่งผลต่อกลุ่มนางรำวงมโหรีได้นำเพลงที่อัดเสียงไปซ้อมละเล่น เพื่อใช้ประกอบการแสดงร่วมกับวงมโหรีได้ง่ายมีความสะดวกมากขึ้น จึงมีความสอดคล้องตรงตามความต้องการของวงมโหรีและชุมชนได้เป็นอย่างดี ดัง

คำบอกเล่า ของนางดวงใจ ดัดตนรัมย์ (สัมภาษณ์, 2558) ที่กล่าวว่า “เดิมที เวลากลุ่มนางรำซ้อมรำ ต้องอาศัยวงมโหรี มาละเล่นแสดงสดให้จังหวะทำนอง ซึ่งใช้เวลาและนักดนตรี บางท่านมีอายุมากแล้ว จึงเกิดความเมื่อยล้ากว่าจะซ้อม เสร็จการได้บันทึกเสียงเพลงทำให้สามารถที่จะนัดกลุ่ม นางรำมาแสดงช่วงเวลาไหนก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงกลุ่มนัก ดนตรีที่จะละเล่นให้ทำนอง การบันทึกเสียงช่วยทำให้ถ่าย สะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมซ้อมรำได้ดี” จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการอนุรักษ์ และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการ ถ่ายทอด บันทึก เรียนรู้ ไว้หลายรูปแบบ เช่น การบันทึก เสียง การถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน การสร้างกระบวนการ เรียนรู้และความตระหนักให้มองเห็นคุณค่าของรากเหง้า ของชุมชนจนนำไปสู่ผลการเปลี่ยนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป การอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน จำเป็นอย่างยิ่งจะ ต้องมีการถ่ายทอด บันทึก เรียนรู้ ไว้หลายรูปแบบ เช่น การ บันทึกเสียง การถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน การสร้าง กระบวนการเรียนรู้และความตระหนักให้มองเห็นคุณค่า ของรากเหง้าของชุมชนจนนำไปสู่ผลการเปลี่ยนไปสู่ความ ยั่งยืนต่อไป จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงพร คำคุณวัฒน์ (2546) ที่ได้กล่าวว่าสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่ผู้รับ สารมีความไว้วางใจ เป็นสื่อที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) ที่กล่าวว่า สื่อพื้นบ้าน มีบทบาทในการให้ความ บันเทิง สังคม ซึ่งได้มีความสอดคล้องกับคำบอกเล่าของนาย เชื่อม ดัดตนรัมย์ (สัมภาษณ์, 2558) ที่ได้กล่าวว่า มโหรีเป็น ภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า สร้างความสุข สนุกทริยภาพของมโหรี เป็นเพลงที่ลึกซึ้งฟังแล้วบันเทิงใจ และ มโหรี คือ “สุนทรียภาพไม่มีล้าหลัง มันอยู่ในใจคน” 1.3 เกิดการขับเคลื่อนสู่สาธารณะ รายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) ผู้วิจัย ยังค้นพบว่า ลักษณะเด่นที่ดึงดูดให้ผู้ชมได้เกิดความสนใจ ดนตรีมโหรี คือ จังหวะ ทำนองทั้งเพลงช้าและเพลงเร็วของ วงมโหรี ลักษณะการเป็นเครื่องดนตรีกันของกลุ่มนักดนตรี เกิดความเป็นกลุ่มและการทำงานเป็นทีม และมีกลุ่มนางรำ ร่วมแสดง มีสมาชิกนางรำที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ภูมิ หลังของมโหรีชาติพันธุ์เขมรแห่งบ้านปะคำสำโรงได้ดี คือ นางดวงใจ ดัดตนรัมย์ เธอสามารถเล่าถึงประวัติความเป็น

มา พัฒนาการกลุ่ม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการเล่น ทำนองเชื่อมโยงกับวิถีความเชื่อและพิธีกรรมของ วัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2543) ที่กล่าวถึงสื่อบุคคล ผู้วิจัยพบว่า จุดเด่นของสื่อบุคคลจากงานวิจัยนี้ คือ สามารถเลือกผู้รับ สารได้ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คู่สนทนาเกิดการเรียนรู้ ระหว่างกันลักษณะการสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ เป็น ลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ไม่มี โครงสร้างที่แน่ชัด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า คุณสุพงค์ จิตต์ เมือง และคุณเยาวเรศ กัตถัญญเสริมพงศ์ เจ้าหน้าที่ภาค สนาม ผู้ผลิตรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร Thai PBS ได้ วิเคราะห์ตัวบุคคล เกิดแนวคิดสร้างสื่อตัวละครจากสมาชิก นางรำวงมโหรี โดยให้ นางดวงใจ ดัดตนรัมย์ เดินเรื่องเข้า สุ่มโหรีภูมิปัญญาพื้นบ้านปะคำสำโรง บนฐานข้อมูลจากงาน วิจัยการถ่ายทำ ดำเนินการอยู่ 2 ระยะ จนเกิดการผลักดัน เสริมหนุนให้ วงมโหรีเป็นส่วนหนึ่งของรายการชีวิตจริงยิ่ง กว่าละคร ตอน “มโหรีชีวิต” Thai PBS ที่วี ได้สำเร็จ และได้ ออกอากาศผ่านสถานีโทรทัศน์ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 20 ธันวาคม 2558 เวลา 21.10 น. ทางช่องสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จง บุญประษา (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการออกแบบสื่อการจัด แสดงเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน : กรณี ศึกษาศูนย์เยาวชนสวนอ้อย ผลการศึกษาพบว่า มีการเรียน รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อต่างๆ เช่น วีวี วิทยุ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการจัดแสดงสื่อที่มีส่วนกระตุ้นทำให้ เยาวชนมีการ เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี คือสื่อประสบการณ์ จำลอง สื่อภาพนิ่งและสัญลักษณ์ และสื่อแบบมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้ชม และยังมีมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชฐวิต ใจ แสงวทรัพย์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้าง เสริมหนุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลป วัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้การสร้าง สื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างเสริมหนุนชุมชนด้าน ทุนสังคมมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังค้นพบว่า การขับเคลื่อนสู่สาธารณะดังกล่าว พิจารณาจากค้นหาทางเลือกที่ เหมาะสมของนวัตกรรมสื่อชุมชน (องค์ประกอบของมโหรี พื้นบ้าน) มากำหนดแนวทางออกแบบสร้างนวัตกรรมสื่อ ชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ

โรเจอร์ส (Rogers, 1995) ที่ได้อธิบายว่า การเผยแพร่ นวัตกรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเริ่มจากผู้ สร้างนวัตกรรมผู้รับข้อมูลและตัดสินใจนำนวัตกรรมไป ปรับใช้ ให้เหมาะสมกับบริบทของตน นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้ จัดสื่อวีดิทัศน์ เกิดการจัดทำสื่อแบบมีส่วนร่วมผ่านสื่อ ออนไลน์หลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ Facebook YouTube ประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโทรทัศน์สู่สาธารณะ

2. กระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมสื่อชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การเผยแพร่ในช่วงระยะที่ 1 สุ่ ระยะที่ 2 นั้น เกิดมาจากปัญหาที่ส่วนหนึ่งมาจากคนใน ชุมชนคิด และทบทวนตนเองโดยดูจากต้นทุนวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ซึ่งในระยะแรกมีการจัดทำโครงการ นวัตกรรมภูมิปัญญาโทรทัศน์สร้างสุขเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญา โทรทัศน์ นอกจากนี้ยังมีคนนอกเข้ามาชวนคิดชวนคุยและ ให้การสนับสนุน จากที่ผู้วิจัยได้บูรณาการวิจัยร่วมกับการ บริการวิชาการแก่สังคม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์ผลักดันให้เกิดการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการด้านสืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามวิถีพอเพียง ระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ศูนย์บริการวิชาการ สาขาวิชาการพัฒนา สังคม สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กับ กลุ่ม อนุรักษ์มรดกพื้นบ้าน บ้านปะคำสำโรง และ องค์การบริหาร ส่วนตำบลตุมใหญ่ จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการสร้าง ความตระหนักร่วมกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรี พื้นบ้าน ทำให้ประชาชนทุกส่วนฝ่ายเกิดความตระหนัก มองเห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำล่า มุลิกา และ คณะ (2552 บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ พิธีกรรมและการแต่งกายในการฟ้อนกลองต๋ม จังหวัด อุบลราชธานี จากการวิจัยผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง สื่อชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ทุกชุมชนไม่ทราบ ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเรื่องการฟ้อน กลองต๋มของชุมชนตัวเอง ในฐานะนักวิชาการจึงเข้าไป มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผลจากงานวิจัย ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้พิธีกรรมและการแต่งกายในการ ฟ้อนกลองต๋ม ภายในชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น เกิด กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้พิธีกรรมและการแต่งกาย

รวมทั้งทำทางการแสดงในการฟ้อนกลองต๋มสู่ชุมชน สถาน ศึกษาจำนวน 109 แห่งทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย พบว่า เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาและสืบสานภูมิปัญญา มโหรีท้องถิ่น คือ เป็นทางเลือกโดยประยุกต์ทำนองดนตรี พื้นบ้านให้เข้ากับยุคสมัยแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมโดย พัฒนาเป็นนวัตกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวิ ใจแสงทรัพย์ (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเสริมทุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้การ สร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างเสริมทุนชุมชน ด้านทุนสังคมมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังค้นพบว่าการ กระบวนการเผยแพร่ดังกล่าว พิจารณาจากค้นหาทางเลือก ที่เหมาะสมของนวัตกรรมสื่อชุมชน (องค์ประกอบของมโหรี พื้นบ้าน) มากำหนดแนวทางออกแบบสร้างนวัตกรรมสื่อ ชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวคิด ของ โรเจอร์ส (Rogers, 1995) ที่ได้อธิบายว่า การเผยแพร่ นวัตกรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเริ่มจาก ผู้สร้างนวัตกรรมผู้รับข้อมูลและตัดสินใจนำนวัตกรรมไป ปรับใช้ ให้เหมาะสมกับบริบทของตน นอกจากนี้ผู้วิจัยยัง พบว่า รูปแบบการพัฒนาความรู้จากภูมิปัญญาโทรทัศน์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการพัฒนาที่ชุมชน มีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดความต้องการการพัฒนาด้วยตนเอง โดย พิจารณาจาก 1) ทุนมนุษย์ คนในชุมชน และคนในชุมชน ร่วมกับคนนอก 2) ต้นทุนทางวัฒนธรรม เน้นการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา ที่ได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต อย่างสอดคล้องกับวิถีและบริบท 3) ทุนทางสังคม เน้น ความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติที่ก่อให้เกิด ความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกัน ความไว้วางใจ ความ เป็นกลุ่ม และเครือข่าย ที่จะเกิดขึ้นในลักษณะการช่วย เหลือเกื้อกูลกันและกัน 4) ทุนทรัพยากร พิจารณาจาก ความสมดุล และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ประโยชน์ สูง ประหยัดสุด กับวิถีการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ ต้องนำต้นทุน ทางวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ซึ่งจะเชื่อมโยงองค์ประกอบของวิถี ชีวิตทั้งหมดเข้ามาอย่างบูรณาการ ซึ่งรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ เมื่อเชื่อมโยงเป็นบูรณ ากการก็เกิดความสมดุล เมื่อมีความสมดุลก็มีความปกติและ ยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2546) และผู้วิจัยยังค้นพบว่า การ

เผยแพร่แนวคิดกรณีปัญหาโทรทัศน์นั้น พิจารณาจากค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมของนวัตกรรมสื่อชุมชน (องค์ประกอบของโทรทัศน์พื้นบ้าน) มากำหนดแนวทางออกแบบสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2546) ที่กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมต้องอาศัยความรู้ กิจกรรมที่จะสร้างความมั่งคั่งจากความรู้นั้นยังดำเนินการตัวปัจจัยหลักคือนวัตกรรมและความรู้จะยิ่งงอกงาม อยู่ในสภาพ “ยิ่งใช้ ยิ่งงอกงาม” แต่การสร้างความรู้จากทรัพยากรธรรมชาติ ทุน และแรงงานยังดำเนินการ ตัวปัจจัยจะยิ่งร่อยหลอกลงไป อยู่ในสภาพ “ใช้แล้วหมดไป” การพัฒนาในแนวทางแรกจึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชน(โทรทัศน์) อย่างยั่งยืน พบว่า ผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของโรเจอร์ส (Rogers,1995) ที่ได้อธิบายว่ากระบวนการพัฒนาต้นแบบของนวัตกรรม จำเป็นต้องมีการทำงานในขั้นตอน 1) การสร้างต้นแบบ 2) การทดลองเพื่อตรวจสอบต้นแบบ 3) การนำต้นแบบไปปฏิบัติ ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณสมบัติโทรทัศน์พื้นบ้านเกิดขึ้นจากเสียงดนตรีที่มีการถ่ายทอดกันมาด้วยวาจา และมีการเรียนรู้ผ่านการฟังมากกว่าการอ่าน จึงเป็นลักษณะการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชาวบ้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน ช่วยสร้างสรรคความรื่นเริงบันเทิง ให้เกิดขึ้นในหมู่คณะชาวบ้านท้องถิ่น และยังสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ ความแห้งแล้ง โดยภาพสะท้อนเหล่านี้จะดูได้จาก จังหวะทำนองสำเนียงเพลง/บทเพลง ลักษณะของเครื่องดนตรีได้อย่างชัดเจน ซึ่งดนตรีของแต่ละพื้นถิ่นจะมีลักษณะโดยเฉพาะของตนเอง จะมีสำเนียงเพลง ภาษา เอกลักษณ์ และลักษณะเครื่องดนตรีแตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศ นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาโทรทัศน์ชุมชนท้องถิ่น จากระยะที่ 1 สู่ระยะที่ 2 พบว่า ประกอบด้วย 1) ผลที่มุ่งหวังให้เกิด พบว่า ทุนมนุษย์เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม ได้แก่ แกนนำมีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ เสียสละ และ

ทำงาน เพื่อส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงกับผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่มีเครือข่ายการทำงานทางสังคม นอกจากนี้ ก็ยังถือว่าคนในชุมชนนั้น ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนทำให้การดำเนินกิจกรรมสามารถขับเคลื่อนและดำเนินการไปได้ด้วยดีเช่นเดียวกัน 2) ผลที่เกิดขึ้นตามมา เป็นผลที่ได้หรือ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแนวทางการสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่ได้คาดหวังให้เกิดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม ข้อค้นพบของผู้วิจัย พบว่า มองเห็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ด้านองค์กรชุมชน ได้แก่ นางบุญชื่น บุญชัยยา และนางดวงใจ ดัดตนรัมย์ กลุ่มนางรำและสมาชิกกลุ่มโทรทัศน์พื้นบ้านปะคำสำโรง ที่สามารถติดต่อเชื่อมประสานกับเครือข่ายสื่อสารมวลชนร่วมกับผู้วิจัย ผลักดันให้เกิดรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “โทรทัศน์ชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) ซึ่งเป็นรายการทำให้ประชาชนทั้งในและนอกชุมชนเห็นความสำคัญและเสริมคุณค่าให้ภูมิปัญญาโทรทัศน์ และมีความรู้สึกร่วมในการสืบสานภูมิปัญญาโทรทัศน์พื้นบ้าน เป็นนวัตกรรมใหม่ที่น่าสนใจ และข้อค้นพบอีกอย่างหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คือ มีการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นหลังการวิจัย ด้านนักวิจัย ผู้วิจัยได้เรียนรู้สถานการณ์จริงจากชุมชน ได้บูรณาการเรียนการสอนกับการวิจัย และการบริการวิชาการสู่ท้องถิ่น ได้รับเกียรติบัตรนักวิจัยรับใช้สังคม และรางวัลนักวิจัยรับใช้สังคมดีเด่น ในการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ด้านกลุ่มอนุรักษ์โทรทัศน์พื้นบ้านและชุมชน มีความตื่นตัว และให้ความสนใจเกี่ยวกับการฟื้นฟู อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน มีการติดต่อการแสดงในวงกว้างขึ้น อาทิเช่น การแสดงในงานกาชาดจังหวัด การแสดงในกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นประจำตำบล การแสดงลานวัฒนธรรมในงานถนนคนเดิน (เขราจะกราว) บริเวณเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ เป็นต้น

สรุปผล

1. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโทรทัศน์สื่อสารมวลชน ประกอบด้วย ตัวโน้ต อัดเสียงทำนอง วิดีทัศน์ การขับเคลื่อนสู่สาธารณะผ่านรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “โทรทัศน์ชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS)

และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง ผลที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการถ่ายทอด บันทึก เรียนรู้ ไว้หลายรูปแบบ การสร้างกระบวนการเรียนรู้และความตระหนักให้มองเห็นคุณค่าของรากเหง้าของชุมชน จนนำไปสู่ผลการเปลี่ยนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. กระบวนการเผยแพร่วัฒนธรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สร้างความตระหนัก โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์กับกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรง และองค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่ ผลที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าการสร้างความตระหนักร่วมกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีมโหรีพื้นบ้าน ทำให้ประชาชนทุกส่วนฝ่ายเกิดความตระหนักมองเห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรม ดั้งเดิมของชุมชน

3. สรุบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลสำเร็จการขับเคลื่อนกิจกรรม ประเมินความพึงพอใจ ประเมินการรับรู้จากผู้รับชมการแสดงและผู้ว่าจ้าง ผลที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าการสรุบทเรียนร่วมกันเพื่อประเมินผลสำเร็จการดำเนินการวิจัยจะเกิดข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยและพัฒนาต่อไป

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทุกระดับในชุมชนและเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความสามัคคีและความภาคภูมิใจร่วมกันในการสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์จากระยะที่ 1 สู่ ระยะที่ 2 สามารถเชื่อมโยงบูรณาการสร้างความร่วมมือเครือข่ายภาคีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดการยอมรับทางสังคม ผลลัพธ์เกิดความยั่งยืน ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างนวัตกรรมนำเสนอ การแสดง เกิดการยอมรับ สร้างความภาคภูมิใจ เกิดความมุ่งมั่น สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านปะคำสำโรงและชาวชุมชนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญเกิดแนวคิด การสืบสาน (คนรุ่นหลังสืบสาน) การอนุรักษ์ (การยอมรับอัตลักษณ์ เกิดการประยุกต์ใช้ (โลกเปลี่ยน ประยุกต์ใช้ให้

เข้ากับยุคสมัย) ถึงจะอยู่ได้และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือโดยนำผลงานวิจัยผลักดันเชิงนโยบายสู่หลักสูตรท้องถิ่นและศูนย์เรียนรู้ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการต่อชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมพัฒนาอนุรักษ์ สร้างคุณค่า ขยายกลุ่มผู้สนใจ จัดให้มีศูนย์ถ่ายทอดพัฒนาคนรุ่นใหม่สู่กระบวนการเรียนรู้ จัดให้มีพิธีกรประจำวงมโหรี เพิ่มตัวตลกประกอบฉาก นักร้องประจำวงมโหรี เพิ่มเนื้อร้องทำนอง จัดสวัสดิการยกระดับคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญามโหรี สร้างคุณค่าให้การยอมรับ ผ่านสื่อมวลชนและสาธารณะ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มอนุรักษ์มโหรีพื้นบ้านเพื่อการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนการร่วมกับภาคีในการช่วยกันขับเคลื่อนต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน และ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรสังเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น การวิจัยและพัฒนา เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านภูมิปัญญามโหรี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2548). **สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาภาพรวมจากงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). **การสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ชนิษฐา โสदानิล และคณะ. (2549). **การศึกษาค้นคว้าประวัติ ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของวงมโหรีโคราช กรณีศึกษาวงรวมมิตรศิษย์หนองจอก จังหวัดนครราชสีมา**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- คำล่า มุสิก และคณะ. (2552). **การศึกษาเรื่องการอนุรักษ์พิธีกรรมและการแต่งกายในการฟ้อนกลองคุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จง บุญประชา. (2557). **การออกแบบสื่อการจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน: กรณีศึกษา ศูนย์เยาวชนสวนอ้อย**. รายงานการวิจัย สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณัฐวดี ใจแสงทรัพย์. (2557). **การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเสริมทุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น**. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร คำคุณวัฒน์. (2546). **การดำเนินงานหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประเวศ วะสี. (2546). **ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม
- พระมหาสุทธิย์ อาภากรโร (อบอูน). (2548). **นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- วิจารณ์ พานิช. (2546). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธุรกิจ.
- Rogers, Everett M. (1995). *Diffusion of Innovations*. 4th ed. New York: Free Press.
- Rogers, Everett M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5th ed. New York: Free Press.